Beleidsnotitie Kaders Uitdaagrecht

Gemeente Sluis

September 2021

Inhoudsopgave

Inleiding 3
Definitie en doel van participatie 3
Vormen van participatie 3
Wat is het Uitdaagrecht? 4
Samen ontwikkelgericht aan de slag 4
Taken en voorzieningen die in aanmerking komen 4
Voorwaarden waaraan een uitdaging moet voldoen 5
Financiering van een Uitdaging 5
Organisatie, proces en besluitvorming 5
Evaluatie 7
Communicatie 7

Inleiding

In de gemeente Sluis spelen veel zaken die raken aan burger- en overheidsparticipatie. Daarom is in december 2019 de nota Burgerparticipatie vastgesteld. Hierin is participatie opgedeeld in drie vormen: burgerinitiatieven, meedenken en meedoen. In de herziening van het Visiedocument Krachtig Verbonden (januari 2021) is per vorm een meer gerichte uitwerking en ambitieniveau gekozen.

Definitie en doel van participatie

Er zijn vele definities van participatie. De gemeente Sluis hanteert de volgende definitie zoals opgenomen in de Nota Burgerparticipatie:

"Burgerparticipatie is een vorm van samenwerking tussen inwoners en gemeente waarbij burgers, direct of indirect, de kans krijgen om invloed uit te oefenen op de ontwikkeling, uitvoering en/of evaluatie van beleid, projecten en plannen. Deze samenwerking kan worden geïnitieerd door burgers zelf, een maatschappelijke organisatie, een buurtplatform of door de gemeente. Onder burgers verstaan we ook instellingen, organisaties, ondernemers en adviesorganen."

Bovenstaande definitie omvat zowel burger- als overheidsparticipatie.
Bij burgerparticipatie ligt het initiatief bij de gemeente en doen inwoners mee met overheidsinitiatieven. Dit is gericht op het meedenken en meewerken aan gemeentelijk beleid, projecten en/of de uitvoering hiervan.
Bij overheidsparticipatie ligt het initiatief juist bij de inwoners. Zij willen iets realiseren in de directe leefomgeving, of willen dat de gemeente een taak anders, beter of slimmer uitvoert. De gemeente kijkt of en hoe zij hierin kunnen meedoen, vaak in de rol van ondersteuner/facilitator/partner.
In deze beleidsnotitie wordt gesproken over participatie, dit omvat zowel burger- als overheidsparticipatie.

Het doel van participatie is het bewerkstelligen van een goede samenwerking tussen inwoners en gemeente, waarbij inwoners de kans krijgen om invloed uit te oefenen op de ontwikkeling, uitvoering en/of evaluatie van beleid, projecten en plannen. Inhoudelijke consensus tussen gemeente en inwoners is hierbij een mooi streven, echter indien dit niet bereikt wordt wil dit niet zeggen dat participatie niet geslaagd is. Onderstaande quote verwoordt dit goed:

"Participatie is meer dan inspraak: het geeft ruimte aan engagementen in een organisatie of samenleving. Participatie is een leerproces tussen deelnemers, waarmee betrokkenheid, vertrouwen en draagvlak voor beslissingen wordt verkregen. Het gaat hierbij om open processen, waarin ruimte en tijd is voor het uitwisselen van meningen, bouwen aan gedeelde visies en acties (co-creatie), maar ook leren omgaan met verschillen." (Prof. Dr. Filip de Rijnck)

Vormen van participatie
De gemeente Sluis heeft drie vormen van participatie vastgesteld; burgerinitiatieven, meedenken en meedoen en hanteert de volgende definities in de nota Burgerparticipatie 2019:

1. **Burgerinitiatieven**

'Een initiatief van één of meerdere burgers dat onverplicht wordt opgestart ten behoeve van anderen of de samenleving. Het initiatief gaat verder dan individueel eigenbelang of individueel ongenoegen en heeft een meerwaarde voor de samenleving. De initiatiefnemers kunnen (groepjes) individuen zijn, maar ook verenigingen, stichtingen en/of bedrijven. In deze nota wordt niet het formele burgerinitiatief bedoeld, waarbij burgers het recht hebben om een onderwerp op de agenda van de volksvertegenwoordiging te zetten.'

2. **Meedenken**

'De gemeente betrekt burgers/partijen vroegtijdig bij het ontwikkelen van beleid/plannen.'

3. **Meedoen**

'De gemeente vraagt burgers om bepaalde taken uit te voeren.'

Wat is het Uitdaagrecht?
Het Uitdaagrecht (ook wel Right to Challenge genoemd) is een vierde vorm van participatie binnen de gemeente Sluis.
Via het Uitdaagrecht kunnen inwoners, maatschappelijke organisaties en instellingen een voorstel indienen om een publieke taak over te nemen van de gemeente Sluis, waarbij zij denken dit werk slimmer, beter, goedkoper of anders te kunnen doen. Met het Uitdaagrecht kunnen inwoners echt meedoen als het gaat om hun leefomgeving en een bijdrage leveren aan de leefbaarheid in de gemeente Sluis.

Voor de gemeente Sluis is het Uitdaagrecht van belang om bij te dragen aan:
- Invulling geven aan de eigen kracht van inwoners, sociale initiatieven, e.a. met meer eigen verantwoordelijkheid;
- De taken van de gemeente met een grotere maatschappelijke meerwaarde laten uitvoeren;
- En zo mogelijk efficiënter omgaan met de financiële middelen.

Samen ontwikkelgericht aan de slag
De participatievorm Uitdaagrecht is nieuw voor de gemeente Sluis. Dit betekent dat de gemeente Sluis en initiatiefnemers met elkaar aan de slag gaan om dit recht in de lokale praktijk invulling te geven. We gaan ontwikkelgericht aan de slag. Al doende leren, evalueren en sturen we bij waar nodig. Dit doen we door (de ervaringen met) het Uitdaagrecht te bespreken met het gemeentebestuur, ambtelijke organisatie, inwoners en maatschappelijke organisaties zoals de stads- en dorpsraden en de RMDO. Op deze manier ontwikkelen we gezamenlijk het Uitdaagrecht door. Waar nodig stemmen we af met andere overheden in Zeeland, VNG, ministerie van BZK en/of het landelijk Netwerk Right to Challenge om bijvoorbeeld kennis te vergaren over praktijkervaringen met het Uitdaagrecht.
We willen daarom geen strak vormgegeven beleid zodat we creatief en flexibel met aanvragen om kunnen gaan. Hierbij accepteren we dat dit af en toe spanning op zal leveren, omdat we als gemeente aan regels en procedures moeten voldoen. We willen kaders meegeven zodat duidelijk is wat de initiatiefnemer en de gemeente van elkaar kunnen verwachten. Hieronder worden de kaders in grote lijnen beschreven. Elke uitdaging is maatwerk en daardoor zullen we de details samen de initiatiefnemer nader uitwerken.

Taken en voorzieningen die in aanmerking komen
Het Uitdaagrecht is toepasbaar op de gemeentelijke taken die zijn opgenomen in de gemeentebegroting. In principe staan alle (combinaties van) taken hiervoor open, maar er zijn wel diverse uitzonderingen. Uitdaagrecht geldt niet voor die gemeentelijke taken die alleen de overheid mag uitvoeren zoals beoordeling van subsidies, toezicht, vergunningverlening of de gemeentelijke interne bedrijfsvoering. Daarnaast zijn taken op het gebied van veiligheid (politie, Boa's), GGD en Brandweer uitgesloten. Daarnaast heeft de gemeente de plicht en wens van behoorlijk bestuur naar haar huidige contractpartners en dit kan betekenen dat sommige uitdagingen (nog) niet kunnen worden gehonoreerd in verband met lopende contracten.

Het Uitdaagrecht lijkt op een burgerinitiatief. De overeenkomst is dat beide initiatieven vanuit de inwoners komen. Het verschil is dat het Uitdaagrecht zich alleen richt op de gemeentelijke taken die zijn opgenomen in de gemeentebegroting. Inwoners maken kenbaar dat zij een taak willen overnemen omdat zij denken dit beter, goedkoper of efficiënter te kunnen doen. De inwoners krijgen hiervoor het budget dat in de gemeentelijke begroting is opgenomen. Een voorbeeld kan zijn dat inwoners het onderhoud van een groenperkje willen overnemen dat de gemeente nu zelf onderhoudt of waarvan de gemeente het onderhoud heeft uitbesteed.

Voorwaarden waaraan een uitdaging moet voldoen.
We hanteren de volgende voorwaarden voor het indienen van een uitdaging:

- Het betreft een huidige lokale voorziening of gemeentelijke taak, zoals opgenomen in de gemeentebegroting;
- Het budget moet beschikbaar zijn en het liefst niet vastgelegd in een meerjarencontract;
- Initiatiefnemers zijn lokaal verbonden aan of geworteld in de gemeente (inwoners, maatschappelijke organisaties en instellingen);
- Initiatiefnemers tonen aan dat er draagvlak is voor hun idee bij inwoners of gebruikers;
- Initiatiefnemers kunnen een maatschappelijke meerwaarde bieden doordat de maatschappelijke betrokkenheid van de inwoners wordt vergroot;
- De initiatiefnemers maken aannemelijk dat zij de prestatie kunnen leveren;
- Initiatiefnemers hebben bij voorkeur een rechtsvorm zoals een vereniging of een stichting;
- Een uitdaging vergroot de betrokkenheid bij de lokale gemeenschap (het gevoel van eigenaarschap en verantwoordelijkheid neemt toe);
- De uitdaging is niet nadelig voor anderen en voldoet aan wet- en regelgeving en de kaders van gemeentelijke beleids- en beheerplannen (wegen, GRP, groen, speeltoestellen);
- De kosten voor de uitvoering zijn bij voorkeur lager, maar in ieder geval niet hoger dan de huidige kosten;
- De uitdaging mag niet ten koste gaan van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Taken uitgevoerd door mensen vanuit de Participatiewet of sociaal werkbedrijf Dethon blijven behouden.

Financiering van een uitdaging
Bij het Uitdaagrecht gaat het om taken die zijn opgenomen in de gemeentelijke begroting. Per uitdaging wordt beoordeeld welke financieringsvorm het meest geschikt is. Dit wordt opgenomen in de overeenkomst die wordt gesloten met de initiatiefnemers.

Organisatie, proces en besluitvorming
Bij het uitdaagrecht ligt het initiatief bij de samenleving. Dat betekent niet dat wij als gemeente geen rol meer hebben. Onze rol, bestuurlijk en ambtelijk, wordt vooral om kaders te stellen, te faciliteren en te ondersteunen. Hoeveel ondersteuning er nodig is en in welke vorm, is onder meer afhankelijk van het initiatief en de kennis van de initiatiefnemer en daardoor niet op voorhand vast te leggen. Het mogelijk maken van het Uitdaagrecht betekent ook dat we een laagdrempelig proces voor initiatiefnemers vormgeven, zodat zij op eenvoudige wijze een initiatief in kunnen dienen. We werken zoveel mogelijk met 1 aanspreekpunt en integrale samenwerking en advisering. De besluitvorming over een initiatief kan op verschillende niveaus plaatsvinden. Dat is niet anders dan bij een reguliere opdracht. Omdat het Uitdaagrecht voor onze organisatie een nieuw instrument is, zullen we bestuurlijk regelmatig terugkoppelen. Participatie waaronder het Uitdaagrecht vraagt van de gemeentelijke organisatie een andere werkwijze. Dat kost tijd, vraagt aandacht en is van invloed op andere keuzes op het gebied van beschikbaar budget en ambtelijke capaciteit.

In het onderstaande schema een weergave op grote lijnen van de stappen die worden genomen bij het indienen van een Uitdaging.

Binnen de gemeente Sluis worden Uitdagingen worden op de volgende manier behandeld:

- Initiatiefnemers hebben een idee voor een maatschappelijk initiatief waarbij het Uitdaagrecht een mogelijkheid kan zijn;
- Zij nemen contact op met de gemeente via lb@gemeentesluis.nl of telefonisch tijdens de kantoordienst van cluster Leefbaarheid en Burgerparticipatie.
- Er vindt een oriënterend overleg plaats tussen de gemeente en de initiatiefnemers waarin wordt bekeken of er sprake is van het overnemen van een gemeentelijke taak. Oftewel is het Uitdaagrecht van toepassing, of betreft het een andere vorm van participatie. De portefeuillehouder wordt op de hoogte gesteld van het initiatief dat is binnen gekomen. De initiatiefnemers werken hun voorstel verder uit. Indien nodig verstrekt de gemeente daarbij de benodigde informatie;
- De initiatiefnemers kijken of er draagvlak is bij inwoners/ gebruikers/derden voor hun initiatief en geven aan hoe groot dit draagvlak is. De gemeente en initiatiefnemers moeten hierbij samen bepalen wat ‘voldoende draagvlak’ is;
- De Uitdaging wordt ingediend bij de gemeente;
- De gemeente maakt bekend dat een Uitdaging is ingediend via de gemeentelijke website, sociale media en lokale bladen zodat inwoners er kennis van kunnen nemen en eventueel een reactie kunnen geven;
- Het college neemt het formele besluit over het wel of niet aangaan van de Uitdaging;
- De gemeente legt de afspraken vast in een overeenkomst met de initiatiefnemers, o.a. over het beoogde maatschappelijke resultaat, de budgetten, duur, de samenwerking en afstemming tussen gemeente en initiatiefnemers, etc.

Evaluatie
We evalueren een uitdaging tussentijds en na afronding met de initiatiefnemer, inwoners, interne organisatie en eventuele andere belanghebbenden. We kijken naar uitvoering, draagvlak, effectiviteit en de financiële en maatschappelijke kosten en opbrengsten. Dit geeft inzicht in succes- en faalfactoren, de meerwaarde deze vorm van participatie en wat er nog nodig is om het Uitdaagrecht in Sluis verder te ontwikkelen. Uiteraard maken we ook gebruik van ervaringen bij de andere gemeenten en volgen we landelijke ontwikkelingen.
Daarnaast evalueren we jaarlijks deze vorm van participatie binnen de gemeente Sluis. We bekijken hoeveel gebruik hiervan wordt gemaakt, wat de ervaringen in de gemeentelijke organisatie zijn en waarin zaken bijgestuurd en/of aangepast moeten worden.

Communicatie
Participatie (waaronder het Uitdaagrecht) en communicatie zijn nauw verweven. Communicatie over participatie is van groot belang. We brengen het uitdaagrecht actief en met regelmaat onder de aandacht van onze inwoners, samen met de andere vormen van participatie. In onze communicatie leggen we helder uit hoe het uitdaagrecht werkt. We doen dit via onze website, persbericht, ZVA, Rondje West, sociale media, ondernemersverenigingen en stads- en dorpsraden. Ook binnen de gemeentelijke organisatie communiceren we over het uitdaagrecht, zodat medewerkers initiatieven ondersteunen.